

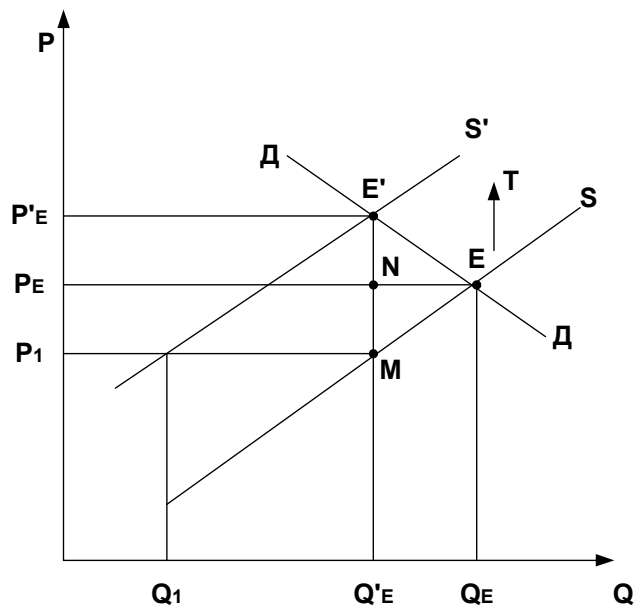
Міністерство освіти і науки України

Харківська національна академія міського господарства

С.Б. Тимофієва

**ПРОГРАМА ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
„МІКРОЕКОНОМІКА”**

**для студентів 2 курсу денної форми навчання
напряму підготовки: 0501 (6.030504 „Економіка підприємства”
та 6.030509 „Облік і аудит”).**

Харків – ХНАМГ – 2009

Програма та робоча програма навчальної дисципліни „Мікроекономіка” для студентів 2 курсу денної форми навчання напряму підготовки: 0501 (6.030504 „Економіка підприємства” та 6.030509 „Облік і аудит”). ”. – Харків: ХНАМГ, 2009 – 52 с.

Укладач : С.Б.Тимофієва

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Рецензент: доцент, кандидат економічних наук Островський І.А.

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії, протокол № 9
від 5 травня 2009

© С.Б. Тимофієва, 2009

	Стор.
Вступ	4
1. Програма навчальної дисципліни	6
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни	6
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	7
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	12
1.4. Рекомендована основна навчальна література	13
1.5. Анотації програми навчальної дисципліни	14
2. Робоча програма навчальної дисципліни	16
2.1. Структура навчальної дисципліни	16
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни	17
2.3. Розподіл часу за змістовими модулями та формами навчальної роботи	27
2.4. Розподіл часу самостійної роботи	30
2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту	33
2.6. Методи та критерії оцінювання знань	33
2.7. Інформаційно – методичне забезпечення	38
2.8. Додатки	40

Вступ

Будь-яка економічна діяльність, у кінцевому підсумку, зводиться до прийняття рішень про те, що, як, скільки і для кого виробляти продукт, що задовольняє різноманітні людські потреби. Економічні суб'єкти інтуїтивно прагнуть звести свої витрати до мінімуму і отримати максимальний зиск.

Необхідність вибору обумовлена наявністю постійних суперечностей між потребами й бажаннями, з одного боку, і можливостями їх задоволення, з другого.

Від чого ж залежать рішення, що приймаються? Чи існують які-небудь закономірності, що визначають вибір економічних суб'єктів? Відповідь на ці та інші запитання дає мікроекономічний аналіз.

У зв'язку з цим важливого значення набуває підготовка висококваліфікованих фахівців, які могли би урахувати основні економічні закони у процесі професійної діяльності; на підставі моделей поведінки споживача прогнозувати максимізацію загальної корисності та платоспроможності домашнього господарства за фактичних бюджетних обмежень; формувати й обробляти необхідну інформаційну базу щодо конкурентного середовища підприємства; опрацьовувати параметри становища підприємства в порівнянні з конкурентами, визначати конкурентні переваги.

Рейтингова система оцінки знань студентів є частиною нових технологій навчання, яка значною мірою відповідає новим соціально-правовим умовам. Вона спрямована на підвищення виховної ролі навчальної дисципліни, стимулює самостійну роботу студентів, спонукає їх до ініціативи. Рейтингова система містить в собі не тільки оцінку успішності навчання, але й активізує студентів на придбання заохочувальних балів, посилює соціально-психологічні стимули, враховує несумлінність у навчальні за допомогою штрафних балів. Одним з елементів рейтингової системи є тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів, який дозволяє ефективно і об'єктивно оцінювати успішність студентів.

Дисципліна „Мікроекономіка” є нормативною дисципліною для підготовки бакалаврів галузі знань – 0305 „Економіка та підприємництво” напрямів підготовки: 6.030504 – „Економіка підприємства” та 6.030509 „Облік і аудит”.

Програма розроблена на основі:

- ГСВОУ ОКХ бакалавра напряму підготовки 0501–„Економіка і підприємництво” 2004 р.
- ГСВО ОПП підготовки бакалавра за спеціальностями напряму 0501– „Економіка і підприємництво” 2006 р.
- СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра напряму підготовки 6.030504 – „Економіка підприємства”, 30.08.2007 р.
- СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра напряму підготовки 6.030509 „Облік і аудит”, 30.08.2007 р.

Програма ухвалена кафедрою економічної теорії (протокол № 1 від 30 серпня 2007 р.) та Вченою радою факультету Економіки і підприємництва .

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. 1. Мета, предмет та місце дисципліни

Мета вивчення: формування ринково орієнтованого економічного світогляду і знань щодо методів прийняття оптимальних господарських рішень за наявних обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Завдання вивчення: надання знань про базові положення мікроекономічної теорії; прищеплення навичок використання інструментарію мікроекономічного аналізу; підготовка до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на мікроекономічній теорії.

Предмет вивчення у дисципліні: поведінка економічних суб'єктів і механізм прийняття рішень за обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Політична економія	Міжнародна економіка
	Національна економіка
	Регіональна економіка

1. 2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль *Мікроекономіка*

(5,0 / 180)

ЗМ 1. ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи (теми)

Тема 1.1. Предмет і метод мікроекономіки.

1. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Крива виробничих можливостей, її значення у мікроаналізі.
2. Предмет і функції мікроекономіки.
3. Методологічні засади мікроекономіки.

Тема 1.2. Теорія граничної корисності та поведінка споживача.

1. Свобода вибору і суверенітет споживача
2. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність, їх графічний аналіз.
3. Припущення в теорії споживання. Поняття рівноваги споживача.
4. Закони Госсена, їх роль в теорії споживання. Кардиналістська (кількісна) модель оптимізації споживчого вибору.

Тема 1.3. Ординалістська теорія поведінки споживача.

1. Аксиоми ординалістської теорії корисності (система переваг споживача, її основні елементи).
2. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.
3. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Карта байдужості.
4. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія, її рівняння і графічна побудова. Рівновага споживача за ординалістською концепцією.

Тема 1.4. Аналіз поведінки споживача.

1. Реакція споживача на зміни його доходу і цін. Графічний аналіз ліній „доход – споживання” та „доход – ціна”. Криві Енгеля.
2. Ефект доходу та ефект заміщення. Парадокс Гіффена.
3. Надлишок споживача: поняття, утворення, зміна.

ЗМ 2. ПОПИТ, ПРОПОЗИЦІЯ, ЇХ ВЗАЄМОДІЯ. КОНЦЕПЦІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ.

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи (теми)

Тема 2.1. Попит та пропонування, їх взаємовідносини.

1. Попит, закон попиту. Цінові й нецінові детермінанти попиту.
2. Пропозиція, закон пропозиції. Фактори пропозиції.
3. Ринкова рівновага та проблема її сталості.

Тема 2.2. Концепція еластичності.

1. Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до змін цін на товари, її фактори, ступені та коефіцієнти.
2. Методика обчислення та параметри значень коефіцієнтів еластичності попиту за доходом та перехресного.
3. Еластичність пропозиції, її фактори. Методика обчислення рівня еластичності пропозиції.

ЗМ 3. ТЕОРІЯ ВИРОБНИЦТВА.

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи (теми)

Тема 3.1. Мікроекономічна модель підприємства.

1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, його організаційні форми і функції.

2. Мотивація поведінки підприємства. Фактор часу і періоди функціонування підприємства.

Тема 3.2. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника.

1. Поняття і параметри виробничої функції. Виробнича функція з одним змінним фактором і її графічне відображення. Властивості виробничої функції.
2. Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) – ізокоста, її властивості. Карта ізоквант.
3. Сукупний, середній та граничний продукт (аналітичний та графічний аналіз). Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва.
4. Заміщення факторів виробництва. Віддача від масштабу: постійна (стала), зростаюча, спадна.
5. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Умови комбінації (заміщення) факторів. Лінія однакових витрат – ізокоста. Карта ізокост. Оптимум товаровиробника.

Тема 3.3. Витрати виробництва.

1. Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до визначення.
2. Часткова варіація факторів виробництва і функції витрат.
Короткострокові витрати, їх графічний, алгебраїчний та вербальний аналіз. Закон неминучого зростання граничних витрат.
3. Довгострокові витрати. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

ЗМ 4. ТЕОРІЯ РИНКОВИХ СТРУКТУР. РИНКИ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА.

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи (теми)

Тема 4.1. Ринок досконалої конкуренції.

1. Поняття ринкової структури. Кількісні методи оцінки структури ринку.
2. Ознаки й умови досконалої конкуренції.
3. Конкурентна стратегія фірми у короткотерміновому періоді.
4. Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді.
5. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Тема 4.2. Монопольний ринок.

1. Модель „чистої” монополії та її основні ознаки.
2. Монопольний ринок у короткостроковому періоді.
3. Оптимум монополії у довгостроковому періоді.
4. Цінова дискримінація: поняття, умови, різновиди.
5. Економічні наслідки монополізму.

Тема 4.3. Олігополія та монополістична конкуренція.

1. Олігополія, її сутність та основні ознаки.
2. Основні моделі олігопольної поведінки.
3. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії.
4. Сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції. Фактори диференціації продукту.
5. Ринкова поведінка монополістичного конкурента у короткостроковому періоді.
6. Поведінка фірми монополістичного конкурента у довгостроковому періоді.
7. Економічна ефективність і монополістична конкуренція.

Тема 4.4. Ринок факторів виробництва.

1. Теорія граничної продуктивності та попит на ресурси.
2. Зміни у попиті на ресурси, його еластичність. Оптимальне співвідношення ресурсів.
3. Ціноутворення на ринку ресурсів. Праця як фактор виробництва, її мобільність.
4. Ринок капіталу. Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу.
5. Ринок природних ресурсів.

ЗМ 5. РІВНОВАГА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКОВОЇ СИСТЕМИ.

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи (теми)

Тема 5.1. Загальна рівновага та економіка добробуту.

1. Часткова та загальна рівновага. Засади аналізу загальної рівноваги. Моделі загальної рівноваги: неокласична (Вальрасівська) та кейнсіанська.
2. Критерій та оптимум Парето.
3. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту. Перша та друга теореми економіки добробуту.

Тема 5.2. Інституціональні аспекти ринкового господарювання.

1. Зовнішні ефекти: негативні та позитивні зовнішні ефекти.
2. Суспільні блага та ефективність.
3. Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів.

1. 3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

.Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
Репродуктивний рівень Ураховувати основні економічні закони у процесі професійної діяльності.	Виробнича	Організаційна
Алгоритмічний рівень. На підставі моделей поведінки споживача прогнозувати максимізацію загальної корисності та платоспроможності домашнього господарства за фактичних бюджетних обмежень. Формувати й обробляти необхідну інформаційну базу щодо конкурентного середовища підприємства. Визначати ціни та обсяг виробництва в умовах конкуренції.	Виробнича	Організаційна
Евристичний рівень Прогнозувати оптимальні витрати на виробництві та максимальні прибутки за короткотерміновий та довготерміновий періоди. Опрацьовувати параметри становища підприємства в порівнянні з конкурентами, визначати конкурентні переваги.	Виробнича	Організаційна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Базилевич В.Д. Мікроекономіка: підручник. К.: Знання, 2007. – 677 с.
2. Гальперин В.М., Игнатьев С.М., Моргунов В.И. Микроэкономика: Учебник в 2-х частях. СПб.: Питер, 2001.
3. Задоя А.О. Мікроекономіка, Курс лекцій та вправи, - К.: Знання, 2002.— 211 с.
4. Макконнелл К., Брю С. Экономикс. Принципы, проблемы и политика. – М.: инфра, 2000. – Том 2. – 400 с.
5. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики: Учебник для вузов. – 2-е изд., зим. – М.: Норма, 2005. – 560 с.
6. Селищев А.С. Микроэкономика: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2005.
7. Селищев А.С. Практикум по микроэкономике. – СПб.: Питер, 2006. – 208 с.
8. Тимофієва С.Б., Шекшуєв О.А. Мікроекономіка. Тексти лекцій та завдання до основних тем курсу (для студентів усіх форм навчання економічних спеціальностей). – Х.: ХНАМГ, 2004.
9. Тимофієва С.Б., Стадник Г.В. Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів з модуля „Мікроекономіка”. Тестові завдання за змістовими модулями для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки „Економіка підприємства” та „Облік і аудит”. – Х.: ХНАМГ, 2007.
10. Тимофієва С.Б. Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни „Мікроекономіка” для студентів 2 курсу денної та 3 курсу заочної форм навчання напрямів підготовки: 6. 030504 „Економіка підприємства” та 6. 030509 „Облік і аудит”. – Х.: ХНАМГ, 2009.

1. 5. Анотація програми навчальної дисципліни

Мікроекономіка

Мета вивчення: формування ринково орієнтованого економічного світогляду і знань щодо методів прийняття оптимальних господарських рішень за наявних обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Предмет дисципліни: поведінка економічних суб'єктів і механізм прийняття рішень за обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Змістові модулі: теорія поведінки споживача, попит, пропозиція, їх взаємодія та концепція еластичності; теорія виробництва; теорія ринкових структур, ринок факторів виробництва; рівновага та ефективність ринкової системи.

Микроэкономика

Цель изучения: формирование рыночно ориентированного экономического мировоззрения и знаний относительно методов принятия оптимальных хозяйственных решений в условиях ограниченности ресурсов и альтернативных возможностей их использования.

Предмет дисциплины: поведение экономических субъектов и механизм принятия решений в условиях ограниченности ресурсов и альтернативных возможностей их использования.

Модули содержания: теория поведения потребителя, спрос, предложение, их взаимодействие и концепция эластичности; теория производства; теория рыночных структур, рынок факторов производства; равновесие и эффективность рыночной системы.

Microeconomics

Purpose of study: forming of the market oriented economic world view and knowledge's in relation to the methods of acceptance of optimum economic decisions in the conditions of narrow-mindedness of resources and alternative possibilities of their use.

Article of discipline: conduct of economic subjects and mechanism of acceptance of decisions in the conditions of narrow-mindedness of resources and alternative possibilities of their use.

Modules of maintenance: theory of conduct of user, demand, suggestion, their co-operation and conception of elasticity; theory of production; theory of market structures, market of factors of production; equilibrium and efficiency of the market system.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни „Мікроекономіка”

Призначення: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 5,0 Загальна кількість годин – 180 Змістових модулів – 5	Галузь знань – 0305 „Економіка та підприємництво” Напрямів підготовки – 6.030504 “Економіка підприємства” та 6. 03-0509 „Облік і аудит” Освітньо- кваліфікаційний рівень – бакалавр	Нормативна Рік підготовки 2-ий Триместр – 5,6 Аудиторні заняття: 68 год. Лекції – 34 год. Практичні заняття – 34 год. Самостійна робота – 109 год. Види підсумкового контролю: диф. залік – 5 триместр; екзамен – 6 триместр.

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 38% до 62%.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних та практичних. Лекційний матеріал дає студентові основу знань з тих, чи інших проблем мікроекономічного аналізу орієнтує студентів у різноманітті навчальної літератури. Метою практичних занять – є поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, які винесені на семінари. Крім цього на семінарських і практичних заняттях передбачається проведення комплексно-модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу кількох тем курсу. На практичні заняття виносяться

найважливіші й найскладніші питання дисципліни. При підготовці до семінарських занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідної теми, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу. Далі доцільно звернутися до вивчення рекомендованої літератури відповідно до певної теми.

Велике значення у процесі вивчення й закріплення знань має самостійна робота студентів, завданням самостійної роботи є також отримання більш глибоких знань, як результату вивчення додаткових літературних джерел.

Робоча програма, матеріали для проведення лекційних, практичних та розподіл часу за змістовими модулями та формами роботи розроблені відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

2.2 Тематичний план навчальної дисципліни.

Приступаючи до вивчення дисципліни „Мікроекономіка” студенти повинні познайомитися з програмою навчальної дисципліни, осягнути її структуру та основні методи й форми навчання. Уявити основні види і форми контролю знань, умінь і навичок.

Тематичний план дисципліни „Мікроекономіка” складається із п’яти змістових модулів, кожен з яких включає певні навчальні елементи та питання, які розкривають механізм мікроекономічного аналізу.

Модуль *Мікроекономіка* (5,0 / 180)

ЗМ 1. ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА.

Навчальні елементи (теми)

Тема 1.1. Предмет і метод мікроекономіки.

1. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Крива виробничих можливостей, її значення у мікроаналізі. Альтернативна вартість ресурсів.

Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів, раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин.

2. Предмет і функції мікроекономіки. Становлення мікроекономіки як науки. Роль К. Менгіра, А. Маршалла, Л. Вальраса в становленні мікроекономіки. Основні питання мікроекономіки. Об'єкт вивчення та функції мікроекономіки.
3. Методологічні засади мікроекономіки. Графічний аналіз, моделювання: графічне, аналітичне, табличне. Оптимізація й визначення рівноваги тощо.

Тема 1.2. Теорія граничної корисності та поведінка споживача.

1. Свобода вибору і суверенітет споживача. Сутність суверенітету споживача, його умови. Мотиви та результати обмеження свободи вибору споживача. Зв'язок „споживач – виробник”.
2. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність, їх графічний аналіз. Корисність, її види та шкала. Гранична корисність, її графік. Скупна корисність: визначення, графік. Взаємозв'язок сукупної і граничної корисності. Закон спадної граничної корисності.
3. Припущення в теорії споживання. Поняття рівноваги споживача. Раціональність поведінки споживача. Обмеження споживацького вибору. Незалежність вибору споживача. Визначеність споживчих переваг.
4. Закони Госсена, їх роль в теорії споживання. Кардиналістська (кількісна) модель оптимізації споживчого вибору. Перший закон Госсена, сутність і значення в теорії споживання. Зважена гранична корисність. Другий закон Госсена. Умови рівноваги споживача за кардиналістською теорією корисності.

Тема 1.3. Ординалістська теорія поведінки споживача.

1. Аксиоми ординалістської теорії корисності (система переваг споживача, її основні елементи). Здатність до ранжування альтернатив. Транзитивність переваг. Не насиченість благами. Субституціональність.

2. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Функція корисності, її модифікації.

3. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Карта байдужості. Властивості кривих байдужості. Гранична норма заміщення благ: сутність методика обчислення. Наслідок динаміки норми заміщення у поясненні форми кривих байдужості. Карта байдужості, можливі її конфігурації.

5. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія, її рівняння і графічна побудова. Рівновага споживача за ординалістською концепцією. Визначення нахилу бюджетної лінії та куту нахилу внаслідок зміни цін на благо. Вплив зміни доходу споживача на положення бюджетної лінії та на процес споживання. Оптимізація споживчого вибору за ординалістською концепцією, її графічна та аналітична інтерпретація.

Тема 1.4. Аналіз поведінки споживача.

1. Реакція споживача на зміни його доходу і цін. Графічний аналіз ліній „доход – споживання” та „доход – ціна”. Криві Енгеля. Лінія „доход – споживання”, її нахил як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття „нормальних” і „низькоякісних” товарів. Криві Енгеля, їх побудова. Закон Енгеля – Швабе. Зміна вибору споживача у результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії „ціна - споживання”.

2. Ефект доходу та ефект заміщення. Парадокс Гіффена. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на дві складові: ефект доходу і ефект заміщення. Одно-та різнонаправлений вплив ефектів. Парадокс Гіф фена.

3. Надлишок споживача: поняття, утворення, зміна. Утворення надлишку споживача в результаті перевищення корисності над ціною. Сукупний надлишок споживачів та формування ринкового попиту на певний товар.

ЗМ 2. ПОПИТ, ПРОПОЗИЦІЯ, ЇХ ВЗАЄМОДІЯ. КОНЦЕПЦІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ.

Навчальні елементи (теми)

Тема 2.1. Попит та пропонування, їх взаємовідносини.

1. Попит, закон попиту. Цінові й нецінові детермінанти попиту. Закон попиту, функція попиту, крива попиту. Зміна попиту і зміна обсягу попиту. Цінові і нецінові фактори попиту (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Ринковий попит як сума індивідуальних (означення, побудова графіку).
2. Пропозиція, закон пропозиції. Фактори пропозиції. Функція пропозиції, крива пропозиції. Зміна пропозиції і зміна обсягу пропозиції. Цінові і нецінові детермінанти пропозиції (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).
3. Ринкова рівновага та проблема її сталості. Взаємодія попиту й пропозиції. Поняття рівноваги, надлишку, дефіциту. Ринкова ціна і ціна рівноваги, обсяг рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу, взаємодія змін попиту і пропозиції. Вплив податків і дотацій на ринкову рівновагу.

Тема 2.2. Концепція еластичності.

1. Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до змін цін на товари, її фактори, ступені та коефіцієнти. Методичні підходи до обчислення показника еластичності. Ступені цінової еластичності попиту Чинники цінової еластичності попиту, особливості їх впливу. Взаємозв'язок між ціною і валовим виторгом за різної еластичності.
2. Методика обчислення та параметри значень коефіцієнтів еластичності попиту за доходом та перехресного. Сутність коефіцієнту еластичності попиту за доходом, параметри його значень для „нормальних” і „неякісних” товарів. Практичне використання концепції „перехресної” еластичності попиту для обґрунтування цінової політики продавців (виробників) взаємозв'язаних товарів.

3. Еластичність пропозиції, її фактори. Методика обчислення рівня еластичності пропозиції. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції. Коефіцієнт еластичності пропозиції. Перехресна еластичність пропозиції та її вплив на стратегію товаровиробника.

ЗМ 3. ТЕОРІЯ ВИРОБНИЦТВА.

Навчальні елементи (теми)

Тема 3.1. Мікроекономічна модель підприємства.

- 1.** Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, його організаційні форми і функції. Підприємство як закупівельна система, товаровиробник та продавець. Організаційні форми та функції підприємства.
- 2.** Мотивація поведінки підприємства. Фактор часу і періоди функціонування підприємства. Головні задачі: що виробляти (продукція, роботи, послуги), як виробляти (технологія, виробництва), для кого виробляти (ринки, споживачі, ціни). Фактор часу і періоди функціонування підприємства: миттєвий, короткий і тривалий.

Тема 3.2. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника.

- 1.** Поняття і параметри виробничої функції. Виробнича функція з одним змінним фактором і її графічне відображення. Властивості виробничої функції. Феномен „згасання” виробничої функції. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва.
- 2.** Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) – ізокоста, її властивості. Карта ізоквант. Заміщення факторів виробництва. Гранична норма технологічного заміщення. Можливі конфігурації ізоквант.
- 3.** Сукупний, середній та граничний продукт (аналітичний та графічний аналіз). Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Графічний і аналітичний аналіз динаміки загального, середнього і

граничного продуктів. Аналіз дії правила спадної віддачі змінного фактора виробництва.

4. Заміщення факторів виробництва. Віддача від масштабу: постійна (стала), зростаюча, спадна. Умови та графічний аналіз заміщення факторів виробництва. Постійна реакція АР. Зростаюча реакція АР. Спадна реакція АР. Показник еластичності випуску від масштабу. Однорідна виробнича функція. Неоднорідна виробнича функція. Теорема Векселя – Джонса.

5. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Умови комбінації (заміщення) факторів. Лінія однакових витрат – ізокоста. Карта ізокост. Оптимум товаровиробника. Спільний графік однакового продукту та однакових витрат. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми в короткому та тривалому періодах. Межі розширення у короткому періоді. Оптимальний шлях розвитку в тривалому періоді.

Тема 3.3. Витрати виробництва.

1. Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до визначення. Альтернативні витрати та їхній склад. Явні витрати. Неявні витрати. Економічні витрати. Бухгалтерські витрати.

2. Часткова варіація факторів виробництва і функції витрат. Короткострокові витрати, їх графічний, алгебраїчний та вербальний аналіз. Закон неминучого зростання граничних витрат. Постійні та змінні витрати, їх графіки. Сукупні, середні та граничні витрати (економічний, аналітичний, графічний аналіз).

3. Довгострокові витрати. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Ізоквантна, пропорційна та ізоклінна варіація факторів виробництва та функція витрат. Криві тривалих витрат (сукупні і середні). Види кривих тривалих середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в процесі довготермінової стратегії розвитку.

ЗМ 4. ТЕОРІЯ РИНКОВИХ СТРУКТУР. РИНКИ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА.

Навчальні елементи (теми)

Тема 4.1. Ринок досконалої конкуренції.

1. Поняття ринкової структури. Кількісні методи оцінки структури ринку. Визначення поняття „ринкова структура”. Розуміння понять: „однорідність продукції”, „легкість входу”, „легкість виходу”, „значна доля”, „рівний доступ до інформації”. Порогова доля ринку. Індекс Лернера. Індекс Херфіндаля – Хіршмана (Н-індекс). Індекс Лінда. Проблема визначення кордонів ринку.
2. Ознаки й умови досконалої конкуренції. Головна проблема теорії фірми. Основні риси ринку досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного й сукупного доходу фірми.
3. Конкурентна стратегія фірми у короткотерміновому періоді. Поведінка конкурентної фірми у короткостроковому періоді. Два підходи до визначення оптимальних обсягів випуску (економічний, аналітичний, графічний аналіз). Доцільність продовження чи припинення виробництва у короткостроковому періоді за досконалої конкуренції (графічний і аналітичний аналіз).
4. Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Припущення довгострокового періоду. Довгострокова рівновага конкурентної фірми, галузі та механізм її підтримки (графічний, аналітичний та економічний аналіз).
5. Ефективність ринку досконалої конкуренції. Досконала конкуренція та ефективність. Ефективність виробництва. Ефективність розподілу ресурсів. Переваги та недоліки досконалої конкуренції.

Тема 4.2. Монопольний ринок.

1. Модель „чистої” монополії та її основні ознаки. Характеристика ринку чистої монополії. Ознаки чистої монополії.

2. Монопольний ринок у короткостроковому періоді. Поведінка фірми-монополіста у короткостроковому періоді. Одночасний вибір монополістом ціни та обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правило максимізації прибутку.
3. Оптимум монополії у довгостроковому періоді. Оптимум монополії у довгостроковому періоді: розмір фірми менший за оптимальний; розмір фірми більший за оптимальний; оптимальний розмір фірми (економічний, аналітичний, графічний аналіз).
4. Цінова дискримінація: поняття, умови, різновиди. Поняття цінової дискримінації, умови для її здійснення. Основні види та форми цінової дискримінації.
5. Економічні наслідки монополізму. Види монополій. Економічні наслідки монополізму. Порівняльний аналіз конкурентної та монопольної рівноваги.

Тема 4.3. Олігополія та монополістична конкуренція.

1. Олігополія, її сутність та основні ознаки. Основні риси олігополії. Аналіз взаємовідносин двох товаровиробників у статиці. Модель Курно: договірна і конкурентна рівновага. Інтерпретація дуополії – моделі Бертрана, Еджуорта, Штакельберга.
2. Основні моделі олігопольної поведінки. Теорія „ламаної кривої попиту”. Олігополія заснована на тайній змові, її графічний аналіз. Антитрестовське законодавство як чинник, що протидіє таємній змові. Мовчазна згода (тип лідерства в цінах). Модель цінової поведінки олігополії за принципом „витрат плюс”. Теорія ігор у поведінці олігополіста. Матриця ігор.
3. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії.
4. Сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції. Фактори диференціації продукту. Характеристика монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція. Диференціація продукту: сутність та фактори.

5. Ринкова поведінка монополістичного конкурента у короткостроковому періоді. Вибір оптимального обсягу виробництва фірми, що максимізує свій прибуток. Вибір оптимального обсягу виробництва фірмою, що мінімізує збитки. Модель Чемберліна, модель Гутенберга (модель двічі зламаної кривої попиту).
6. Поведінка фірми монополістичного конкурента у довгостроковому періоді. Монополістична конкуренція у довгостроковому періоді. Довгострокова рівновага фірми (економічний, графічний, аналітичний аналіз).
7. Економічна ефективність і монополістична конкуренція. Монополістична конкуренція та ефективність. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів. Позитивні і негативні аспекти реклами. Надлишкова виробнича потужність і її наслідки для товаровиробника та суспільства в цілому.

Тема 4.4. Ринок факторів виробництва.

1. Теорія граничної продуктивності та попит на ресурси. Ринки факторів виробництва, їх функції в економіці. Утворення похідного попиту. Гранична продуктивність і попит на ресурси.
2. Зміни у попиті на ресурси, його еластичність. Оптимальне співвідношення ресурсів. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Фактори еластичності попиту на ресурси. Оптимальне співвідношення ресурсів. Правило мінімізації витрат.
3. Ціноутворення на ринку ресурсів. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Ринок праці. Характеристика досконалого конкурентного ринку праці. Граничний виграш виробника від найманої праці. Обґрунтування рішення про наймання. Попит монополії на працю і монополістична рівновага. Монопольна влада продавців праці. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати. Дискримінація на ринках робочої сили. Проблема еквівалентності праці.
4. Ринок капіталу. Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Поняття позичкового процента, вплив його ставки на короткострокові

інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді. Ризик в інвестуванні та оцінка надійності вкладень.

5. Ринок природних ресурсів. Земля як економічний ресурс: зміст, структура і особливості. Ціноутворення на відновлювані та не відновлювані природні ресурси. Ринок послуг землі та земельна рента. Орендна плата за землю. Ринок зелі та ціна землі.

ЗМ 5. РІВНОВАГА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКОВОЇ СИСТЕМИ.

Навчальні елементи (теми)

Тема 5.1. Загальна рівновага та економіка добробуту.

1. Часткова та загальна рівновага. Засади аналізу загальної рівноваги. Моделі загальної рівноваги: неокласична (Вальрасівська) та кейнсіанська. Аналіз загальної рівноваги, його етапи. Ефект зворотного зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом.

2. Критерій та оптимум Парето. Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджуорта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-оптимальний розподіл. Загальна рівновага за Парето.

3. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту. Перша та друга теореми економіки добробуту. Функція суспільного добробуту.

Тема 5.2. Інституціональні аспекти ринкового господарювання.

1. Зовнішні ефекти: негативні та позитивні зовнішні ефекти. Вади ринкового саморегулювання. Фактори неспроможності ринку. Негативні зовнішні ефекти (негативні екстерналії). Види негативних екстерналій. Види позитивних екстерналій. Методи державного регулювання зовнішніх ефектів.

2. Суспільні блага та ефективність. Споживчі властивості суспільних благ: Загальнодоступність, неконкурентність, невиключеність. Проблеми регулювання виробництва і споживання суспільних благ.

3. Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів. Функції держави у регулюванні ефективності суспільних проектів.

2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента.

Запропонований розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи відповідає навчальним планам підготовки бакалаврів за напрямками 6.030504 – „Економіка підприємства „ та 6.030509 – „Облік і аудит”.

Таблиця 2.3.1. Розподіл часу за змістовими модулями.

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи				
		Лекц.	Сем. пр.	СРС	Інд. робота	Підсумк. контроль
ЗМ 1. Теорія поведінки споживача.	1,0 / 36	6	6	24	-	-
ЗМ 2. Попит, пропозиція, їх взаємодія та концепція еластичності	1,0 / 36	6	6	24		
ЗМ 3. Теорія підприємства.	1,0 / 36	6	8	22	-	-
ЗМ 4. Теорія ринкових структур. Ринки факторів виробництва.	1,5 / 54	12	12	30	-	-
ЗМ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи.	0,5 / 18	4	2	9	-	3
РАЗОМ	5,0 / 180	34	34	109		3

Таблиця 2.3.2. Розподіл часу лекційного курсу (денна форма навчання)

Зміст	Кількість годин за напрямом (шифр, аббревіатура)
	6.030504 „ЕП ” 6.030509 „О і А”
1	2
ЗМ 1. <u>Теорія поведінки споживача</u>	6
1.Предмет і метод мікроекономіки.	1
2.Теорія граничної корисності і поведінка споживача.	2
3.Ординалістська теорія поведінки споживача.	2
4. Аналіз поведінки споживача.	1
ЗМ 2. <u>. Попит, пропозиція, їх взаємодія та концепція еластичності</u>	6
1. Попит і пропозиція, їх взаємовідносини.	4
2. Концепція еластичності.	2
ЗМ 3. <u>Теорія виробництва.</u>	6
1. Мікроекономічна модель підприємства.	2
2. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника.	2
3. Витрати виробництва.	2
ЗМ 4. <u>Теорія ринкових структур. Ринки факторів виробництва.</u>	12
1. Ринок досконалої конкуренції.	2
2. Монопольний ринок.	2
3. Олігополія і монополістична конкуренція.	2
4. Ринок факторів виробництва.	4
ЗМ 5. <u>Рівновага та ефективність ринкової системи.</u>	4
1. Загальна рівновага та економіка добробуту.	2
2. Інституціональні аспекти ринкового господарювання.	2
РАЗОМ	34

Таблиця 2.3.3. Розподілу часу практичних занять (денна форма навчання).

Зміст	Кількість годин за напрямом (шифр, аббревіатура)
	6.030504 „ЕП ” 6.030509 „О і А”
1	2
ЗМ 1. <u>Теорія поведінки споживача</u>	6
1.Предмет і метод мікроекономіки.	1
2.Теорія граничної корисності і поведінка споживача.	2
3.Ординалістська теорія поведінки споживача.	2
4. Аналіз поведінки споживача.	1
ЗМ 2.. <u>Попит, пропозиція, їх взаємодія та концепція еластичності</u>	6
1. Попит і пропозиція, їх взаємовідносини.	4
2. Концепція еластичності.	2
ЗМ 3. <u>Теорія виробництва.</u>	6
1. Мікроекономічна модель підприємства.	2
2. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника.	2
3. Витрати виробництва.	2
ЗМ 4. <u>Теорія ринкових структур. Ринки факторів виробництва.</u>	12
1. Ринок досконалої конкуренції.	2
2. Монопольний ринок.	2
3. Олігополія і монополістична конкуренція.	2
4. Ринок факторів виробництва.	2
ЗМ 5. <u>Рівновага та ефективність ринкової системи.</u>	4
1. Загальна рівновага та економіка добробуту.	2
2. Інституціональні аспекти ринкового господарювання.	2
РАЗОМ	34

2.4. Організація самостійної роботи студентів.

У процесі опанування модуля „Мікроекономіка” окрім лекційних та практичних занять (які є аудиторною роботою) значна роль належить самостійній роботі студентів. Самостійна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем мікроекономічного аналізу. Значною є роль самостійної роботи студентів у підготовці до поточного і підсумкового контролю знань й умінь.

На самостійну роботу відповідно навчальним планам підготовки бакалаврів денної форми навчання за напрямками 6.030504 – „Економіка підприємства „ та 6.030509 – „Облік і аудит” припадає 109 годин. У таблиці 2.4.1. подано розподіл часу самостійної роботи за змістовими модулями та формами роботи.

Таблиця 2.4.1. Розподіл часу самостійної роботи за її формами

Форми самостійної роботи (за змістовими модулями)	Години	Форма звіту
1	2	3
ЗМ 1. <u>Теорія поведінки споживача.</u>	24	
1. Огляд основної та додаткової літератури	4	Конспект
2. Вивчення понятійного апарату змістового модулю	2	Конспект
3. Самостійна підготовка питань: „Криві Енгеля”, „Парадокс Гіффена”, „Надлишок споживача”.	6	Рішення у зошиті для практичних занять
4. Розв’язання типових задач	4	
5. Підготовка до поточного тестування	4	Відповіді у зошиті для практичних занять
6. Підготовка до контрольної роботи за змістовим модулем (рішення задач).	4	Рішення у зошиті для практичних занять
ЗМ 2. <u>Попит, пропозиція, їх взаємодія та концепція еластичності</u>	24	
1. Огляд основної та додаткової літератури	2	Конспект
1	2	3
2. Вивчення понятійного апарату змістового модулю	2	Конспект

1	2	3
3.Самостійна підготовка питань:	6	Рішення у зошиті для практичних занять
4. Розв'язання типових задач	4	
5. Підготовка до поточного тестування	4	Відповіді у зошиті для практичних занять
6. Підготовка до контрольної роботи за змістовим модулем (рішення задач).	6	Рішення у зошиті для практичних занять
ЗМ 1.3. <u>Теорія виробництва.</u>	22	
1.Огляд основної та додаткової літератури	2	Конспект
2.Вивчення понятійного апарату змістового модулю	2	Конспект
3.Розв'язання типових задач	6	Рішення у зошиті для практичних занять
4.Самостійна підготовка питань: „Модифікації виробничої функції”, „Закон спадної віддачі і динаміка витрат”.	8	Текст і презентація реферату
5.Підготовка до поточного тестування	4	Відповіді у зошиті для практичних занять
ЗМ 1.4. <u>Теорія ринкових структур.</u> <u>Ринки факторів виробництва.</u>	30	
1.Огляд основної та додаткової літератури	4	Конспект
2.Вивчення понятійного апарату змістового модулю	4	Конспект
3.Самостійний розгляд питань: „Крива ринкової пропозиції на конкурентному ринку на тривалому інтервалі та її можливі конфігурації (галузі з постійними, зростаючими, спадними витратами та їх комбінації).” „Досягнення та утримання ринкової влади монополістом у тривалому періоді”. „Інтерпретації дуополії – моделі Бертрана, Штакельберга”. „Похідний характер попиту на ресурси”, „Ринок праці за досконалої та недосконалої конкуренції на ринку ресурсів”	8	Конспект

Продовження табл. 2.4.1.

1	2	3
4.Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань	4	Відповіді у зошиті для практичних занять
5.Розв'язання типових задач	6	Рішення у зошиті для практичних занять
6.Підготовка до поточного тестування	4	Відповіді у зошиті для практичних занять
ЗМ 1.4. <u>Рівновага та ефективність ринкової системи.</u>	9	
1.Огляд основної та додаткової літератури	1	Конспект
2.Вивчення понятійного апарату змістового модулю	1	Конспект
3.Самостійний розгляд питань: „Квазіоптимум ринкової системи”. „Перша та друга теореми економіки добробуту”. Адміністративне регулювання зовнішніх ефектів. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів. „Трагедія общин”.	2	Конспект
4.Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань	2	Відповіді у зошиті для практичних занять
5.Розв'язання типових задач	2	Рішення у зошиті для практичних занять
6.Підготовка до поточного тестування	1	Відповіді у зошиті для практичних занять
РАЗОМ	109	

2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
Перший поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1. Тестування, розв'язання задач	30 %
ЗМ 2. Тестування, розв'язання задач	30 %
<u>Перший підсумковий контроль за Модулем</u>	
Залік (тестування, розв'язання задач)	40 %
Усього за першим підсумковим контролем	100 %
Другий поточний контроль зі змістових	
ЗМ 3. Тестування, розв'язання задач	20 %
ЗМ 4. Тестування, розв'язання задач	30 %
ЗМ 5. Тестування, розв'язання задач	10 %
<u>Другий підсумковий контроль за Модулем .</u>	
Письмовий екзамен (тестування, розв'язання задач)	40 %
Усього за другим підсумковим контролем	100%

2.6. Порядок та критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів.

Педагогічний контроль є обов'язковим елементом навчання як складової процесів освіти, пізнання. Контроль – це система перевірки і оцінювання результатів навчання, тобто контроль знань, умінь і навичок студентів як результату вивчення модуля „Мікроекономіка”. Практика і чисельні наукові дослідження підтверджують стимулюючу роль різноманітних видів контролю у мотиваційній поведінці студентів.

Для визначення рівня знань, умінь і навичок студентів при вивченні модуля „Мікроекономіка” використовуються наступні форми і методи контролю:

- Поточний контроль за результатами вивчення кожного змістового модуля передбачає виявлення рівня засвоєння студентом лекційного матеріалу і

вміння використовувати його для вирішення практичної ситуації, приводиться у вигляді письмової роботи, яка передбачає тестування і розв'язання задач:

- ЗМ 1 і 2 у п'ятому триместрі (приклад завдання поточного контролю див. Додаток 1).
- ЗМ 3, 4 і 5 у шостому триместрі (приклад завдання поточного контролю див. Додаток 2).
- Оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях, передбачає оцінку систематичності та активності роботи студента при обговоренні питань тієї чи іншої теми, активність при виконанні індивідуальних завдань (наприклад, підготовка реферат).
- Підсумковий контроль. За умовами кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускаються студенти, що набрали у сумі за змістовими модулями більше ніж 30% балів від загальної їх кількості в цілому з модуля (або більше 50% балів з поточного контролю за усіма змістовими модулями). Підсумковий контроль здійснюється за заліковими (екзаменаційними) білетами у письмовій формі.
 - Диференційний залік за заліковими білетами у п'ятому триместрі (приклад завдання підсумкового контролю – диф. залік див. Додаток 3).
 - Екзамен за екзаменаційними білетами у шостому триместрі (приклад екзаменаційного білету див. Додаток 4).

Одним з елементів рейтингової системи є тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів, який дозволяє ефективно і об'єктивно оцінювати успішність студентів є тестовий контроль.

Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати успішність студентів. Критерії оцінювання тестових завдань залежать від їх типу. *Тест-завдання закритої форми*

різняться за принципами побудови і відповідно мають і різні оцінювальні бали.

Прості альтернативні тест-завдання оцінюються 1 бал. Тест-завдання з простим множинним вибором за принципом класифікації оцінюються в 2 бали. Тестові завдання з множинним вибором за принципом кумуляції оцінюються в 2 бали. Тестові завдання з множинним вибором за принципом циклічності оцінюються в 2 бали. Тестові завдання за принципом подвійної альтернативи оцінюються в 2 бали. Тестові завдання на відповідність (на асоціативні зв'язки) дають можливість установити знання фактів, взаємозв'язків і знання термінології, позначень, методик тощо. Оцінюються в 2 бали одна правильна відповідь. Тестові завдання на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку оцінюються в 5 балів. Тестові завдання, побудовані за принципом запитань із множинними відповідями. Тестові завдання з множинними відповідями „правильно-неправильно” оцінюються в 5 балів.

Тестові завдання на визначення причинної залежності оцінюються такі тест завдання в 5 балів. Тест-задачі передбачають перевірку навиків практичного застосування теоретичних знань, уміння робити економічні висновки й прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів у певних виробничих ситуаціях. Оцінюються такі тест-завдання в 5 балів. Графічні завдання передбачають перевірку навиків графічного мислення та вміння образно представляти ту чи іншу вербальну ситуацію. Оцінюються залежно від складності завдання (графіку) від 3 до 7 балів.

Тестові завдання відкритого типу передбачають вільні відповіді. Оцінюються – в 1 бал - одне правильно вставлене слово, позначення, показник тощо. При написанні формул 3—5 балів в залежності від складності формул.

Розв'язання задач передбачає перевірку навиків практичного застосування теоретичних знань, уміння робити економічні висновки та прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів в певних виробничих ситуаціях. Оцінюються такі завдання від 5 до 10 балів, в залежності від складності задачі.

Отримані при вимірюванні різними методами оцінки, бали, відсотки складають врешті комплексну оцінку. Комплексна оцінка враховує також й систему заохочувальних і штрафних балів, які отримав студент протягом триместру. Заохочувальні бали нараховуються за участь в олімпіадах різних рівнів, конкурсах студентських робіт, за доповіді на наукових конференціях, за активність студентів на заняттях і т. ін. Штрафні бали нараховуються за несвоєчасне виконання різних типів завдань (реферати, курсові роботи тощо), за пропуски аудиторних занять та не підготовку до них. Заохочувальні й штрафні бали без сумніву вносять елемент „суб’єктивності” в оцінку знань, тому вони не повинні перевищувати 5-10% (краще 1-5% від теоретично можливого рейтингу з модуля (дисципліни). У процесі визначення підсумкової оцінки недоліки одного методу вимірювання нівелюються позитивними якостями іншого, і суб’єктивна в принципі оцінка наближається до об’єктивних критеріїв, що пред’являє саме життя.

Результати тестування, виконання тематичних робіт, розв’язання задач, заохочувальні та штрафні бали перераховуються відповідно до системи оцінювання, які подані у таблиці 2.6.1.

Таблиця 2.6.1. Шкала перерахування оцінок результатів навчання у різних системах оцінювання

% набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою
більше 90 – 100 включно	Відмінно	A
більше 80 – 90 включно	Добре	B
більше 70 – 80 включно		C
більше 70 – 60 включно	Задовільно	D
більше 60 – 50 включно		E
більше 25 – 50 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
від 0 до 25 включно	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	F

** З можливістю повторного складання*

*** З обов'язковим повторним курсом*

2.7. Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1. Базилевич В.Д. Мікроекономіка: підручник. К.: Знання, 2007. – 677 с.	1 – 5
2. Задоя А.О. Мікроекономіка. Курс лекцій та вправи. – К.: Знання, 2002. – 211 с.	1 – 5
3. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики: Учебник для вузов, -- 2-е изд., зим. – М.: Норма, 2005. – 560 с.	1 – 5
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
1. Гальперин В.М., Игнатьев С.М., Моргунов В.И. Микроэкономика: Учебник в 2-х частях. СПб.: Питер, 2001. – с.	1 – 5
2. Макконнелл К., Брю С. Экономикс. Принципы, проблемы и политика. – М.: Инфра, 2000. – с.	1 – 5
3. Овчинников Г Микроэкономика, Конспект лекций. – СПб.: Питер, 2000. – с.	1 – 5
4. Сборник задач по микроэкономике к «Курсу микроэкономики» Р.М. Нуреева / Гл. ред .д.эк.н., проф, Р.М. Нуреев. – М.: Норма, 2004. – с. 432	1 – 5
5. Селищев А.С. Практикум по микроэкономике. – СПб.: Питер, 2006. – 208 с.	1 – 5
3. Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
4. Тимофієва С.Б., Шекшуєв О.А. Мікроекономіка. Тексти лекцій та завдання до основних тем курсу (для студентів усіх форм навчання економічних спеціальностей). – Х.: ХНАМГ, 2004.	1 – 5

5.Тимофієва С.Б., Стадник Г.В. Тестовий контроль знань, умінь і навичок з модуля «Мікроекономіка». Тестові завдання за змістовими модулями (для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки «Облік і аудит» та «Економіка підприємства». Х.: ХНАМГ, 2007. (№644)	1 – 5
Тимофієва С.Б. Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни «Мікроекономіка» (для студентів 2 курсу денної і заочної форм навчання напрямів підготовки: 6.030504 „Економіка підприємства” і 6.03509 „Облік і аудит”). – Харків: ХНАМГ, 2009 – 120 с.	1 – 5
4. Ресурси інтернет	
Цифровий репозиторій ХНАМГ: http://eprints.ksame.kharkov.ua .	1 – 5
http://www.bank.gov.ua .	1 – 5
http://www.kmu.gov.ua	1 – 5
http://www.me.gov.ua	1 – 5
http://www.minfin.gov.ua	1 – 5
http://www.ssmc.gov.ua	1 – 5
http://www.worldbank.org.ru	1 – 5
http://www.ukrstat.gov.ua	1 – 5
Ліга Бізнес Ін форм // www.liga.net	3 – 5
Нормативні акти України // www.nau.kiev.ua	3 – 5

2.8. Додатки

Додаток 1.

**Модуль „Мікроекономіка”. Завдання поточного контролю
за ЗМ 1. „Теорія поведінки споживача”.**

для студентів напрямів підготовки: 6.030504 – „Економіка підприємства „
та 6.030509 – „Облік і аудит”.

Варіант 3.

I. Чи правильні наступні твердження ?

1. Нахил кривої байдужості вимірює відносну граничну корисність двох товарів .
А. Так
Б. Ні
2. Лінія «доход – споживання» нахилена догори праворуч, якщо обидва товари є «нормальними»
А. Так
Б. Ні
3. Загальна корисність збільшується при зростанні рівня споживання.
А. Так
Б. Ні

II. Оберіть правильну відповідь.

1. Нахил бюджетної лінії відображає:
 - А. Кількість одного блага, яку споживач згоден поміняти на таку ж кількість іншого блага, щоб залишитися на тому ж рівні добробуту.
 - Б. Межі можливого споживання двох благ при певних цінах на них.
 - В. Співвідношення цін двох благ.
 - Г. Підвищення граничної норми заміщення одного блага іншим.
2. Гіпотеза про раціональну поведінку полягає в тому, що споживач :
 - А. Робить тільки те, за що йому сплячують.
 - Б. Турбується не тільки про себе, але й про суспільство.
 - В. Стримиться максимізувати корисність за обмеженого доходу.
 - Г. Порівнює всі варіанти вибору й зупиняється на кращому, який максимізує загальну корисність
3. Максимум задоволення потреб споживач досягає коли :
 - А. $MU = 0$
 - Б. MU максимальна.
 - В. MU мінімальна.
 - Г. Усе перелічене невірно.

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв.

1. А. Крива „доход-споживання”
Б. Ефект заміщення
В. Ефект доходу
Г. Крива байдужості
Д. Крива Енгеля
1. Графічна залежність витрат споживача на будь-яке благо або групу благ від його доходу.
2. Тільки ті зміни у споживанні, які викликані виключно змінами відносної ціни товару при незмінному реальному доході, тобто при збереженні споживачем рівня корисності даного набору благ.
3. Крива, що відображує набори двох товарів, які мають однакову корисність.
4. Тільки ті зміни в споживанні, які викликані виключно змінами реального доходу при незмінності відносних цін товару.
5. Крива, яка з'єднає всі точки рівноваги на карті байдужості по мірі Збільшення доходу.

IV. Графічні тестові завдання

1. Графічна представте рівноважний споживчий набір двох товарів за ординалістською теорією корисності.

V. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Товари Гіффена – це товари _____ гатунку, які займають значне місце у бюджеті споживача і які мають криву попиту з позитивним нахилом, для яких ефект _____ від зміни ціни переважає дію ефекту _____ .
2. Записати формулу граничної норми заміщення _____ .

VI Розв'язати задачі.

1. Припустимо, що вам необхідно здійснити вибір між товарами X та Y , гранична корисність яких подана в таблиці. Скільки одиниць кожного товару ви маєте придбати, щоб максимізувати корисність, якщо дохід 23 гр. од., а ціни товарів: $p_x = 1$ гр. од., $p_y = 3$ гр. од.. Визначити величину загальної корисності.

**Модуль „Мікроекономіка”. Завдання поточного контролю
за ЗМ 3. „Теорія виробництва”.**

для студентів напрямів підготовки: 6.030504 – „Економіка підприємства „
та 6.030509 – „Облік і аудит”

Варіант №1

I. Розв’язати задачі:

1. Постійні витрати фірми складають 20 грош. од., змінні наведено у таблиці. Визначити загальні, середні (постійні, змінні, загальні) та граничні витрати. Побудуйте та проаналізуйте графіки постійних, змінних та граничних витрат.

Таблиця

Обсяг виробництва (одиниць)	1	2	3	4	5	6	7
Змінні витрати (грош. од.)	5	10	18	28	40	54	77

2. Підрахуйте середній та граничний продукти фірми, використавши дані таблиці.

Таблиця

L, люд.-год.	1	2	3	4	5	6	7
TP, гр. од.	30	70	90	120	150	180	140

II. Запишіть формули:

1. Виробничої функції двох змінних.
2. Коефіцієнту еластичності випуску від масштабу.
3. Прибутку.

III. Тестові завдання.

Чи правильне наступне твердження?

1. Економічний прибуток являє собою неявні витрати.

А. Так

Б. Ні

2. Закон спадної продуктивності полягає в тому, що по мірі збільшення обсягу

змінного ресурсу, що приєднується до фіксованого ресурсу, починаючи з певного рівня, загальний обсяг виробленої продукції скорочується.

А. Так

Б. Ні.

Оберіть правильну відповідь.

1. Яке твердження є невірним:

А. $MP = AP$ при максимальному значенні AP .

Б. AP зростає до тих пір, поки зростає MP .

В. AP досягає максимуму до того, як TP стає максимальним.

Г. TP максимальний при $MP = 0$.

2. Фірма почала використовувати метод прискореної амортизації, у зв'язку з чим:

А. Загальні витрати не зміняться.

Б. Збільшаться тільки середні змінні витрати.

В. Граничні витрати залишаться незмінними.

Г. Усі перелічене невірно.

3. У довгостроковому періоді:

А. Всі витрати змінні.

Б. Всі витрати постійні.

В. Змінні витрати ростуть швидше, ніж постійні.

Г. Постійні витрати ростуть швидше, ніж змінні.

Д. Всі витрати виступають як неявні.

4. Лінія довгострокових витрат завжди:

А. Пересікає вісь ординат.

Б. Огиає криву STC знизу.

В. Пересікає вісь абсцис.

Г. Огиає криву STC зверху.

IV. Побудуйте графік:

1. Загального продукту.

2. Середніх витрат.

ХНАМГ

**Напрями підготовки : 6.030504 – „Економіка підприємства „ та
6.030509 – „ Облік і аудит”**

Навчальний предмет: Мікроекономіка

Триместр 5

Заліковий білет № 1

I. Графічні тестові завдання

1. Намалюйте графіки граничної та загальної корисності.
2. Намалюйте графік рівноваги на ринку певного товару та покажіть вплив на неї встановлення фіксованої ціни більшої за рівноважну.

II. Запишіть формули:

1. Запишіть формулу, за якою визначається точковий коефіцієнт еластичності попиту за ціною.
2. Запишіть рівняння бюджетної лінії.

III. Розв'язати задачі.

1. Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 10 - p; \quad Q_S = 2p - 5.$$

Визначите рівноважні ціну й обсяг продажу. Припустимо, по товарний податок, який сплачує виробник ($T = 1,5$ гр. од.). Визначити ціни брутто та нетто, обсяг продажу , розмір податкових надходжень та долі в них споживача та виробника.

2. Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності попиту за ціною (точковий та середній), якщо попит задано аналітично: $Q_D = 3p - 4$, а ціни змінюються від $P_1 = 2$ гр. од. до $P_2 = 4$ гр. од.

3. Припустимо, що вам необхідно здійснити вибір між товарами X та Y, гранична корисність яких подана в таблиці. Скільки одиниць кожного товару має придбати споживач, щоб максимізувати корисність, якщо дохід 12 грош. од., а ціни товарів відповідно становлять 2 грош. од, та 1 грош. од.? Визначити величину загальної корисності.

Таблиця

Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6
МИ x (ютілей)	10	8	6	4	3	2
Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6
МИ y (ютілей)	8	7	6	5	4	3

Затверджений на засіданні кафедри економічної теорії
протокол № 7 від 5 травня 2009 р.

Зав. кафедрою
Екзаменатор

Решетило В.П.
Тимофієва С.Б.

ХНАМГ

(назва навчального закладу)

**Напрями підготовки : 6.030504 – „Економіка підприємства” та
6.030509 – „ Облік і аудит”**

Навчальний предмет: Мікроекономіка

Триместр 6

Екзаменаційний білет № 1.

I. Оберіть правильну відповідь.

1. Криві байдужості ніколи не перетинаються .

А. Так

Б. Ні

2. Зсув кривої пропозиції праворуч означає, що виробники пропонують більшу кількість продукту за кожним рівнем цін.

А. Так

Б.Ні

3. Граничний продукт досягає максимуму, коли граничні витрати мінімальні

А. Так

Б.Ні

**4. Оптимальний розподіл суспільних благ визначається правилом:
 $MR = MC$.**

А. Так

Б.Ні

5. Крива попиту для монополії завжди горизонтальна.

А. Так

Б.Ні

II. Оберіть правильну відповідь.

1.Загальна корисність зростає тільки у разі, якщо гранична корисність :

А. Зменшується.

Б. Збільшується.

В. Є величиною позитивною.

Г. Збільшується низькими темпами.

2. Еластичність попиту за доходом залежить від :

А. Ціни товару.

Б. Смаків споживача.

В. Рівня грошового доходу споживача.

Г. Пропозиції певного товару.

3. При зростанні обсягів виробництва ізокванта буде пересуватися :

- А. Вгору праворуч.
- Б. Вниз праворуч.
- В. Вгору ліворуч.
- Г. Вниз ліворуч.

4. „Ламана” крива попиту для олігополіста обов’язково передбачає :

- А. Розрив кривої граничного доходу.
- Б. Розрив кривої граничних витрат.
- В. Що ціна товару не повинна бути вище граничного доходу.
- Г. Що поведінка фірми не оптимальна.
- Д. Таємна угода з фірмами-конкурентами для підтримання узгодженої

ціни.

5. Негативні зовнішні ефекти призводять до того, що товар :

- А. Виробляється у недостатній кількості й на нього призначаються необґрунтовано високі ціни.
- Б. Виробляється у надмірній кількості й на нього призначаються необґрунтовано високі ціни.
- В. Виробляється у недостатній кількості й на нього встановлюються занадто низькі ціни.
- Г. Не виробляється.
- Д. Виробляється у надмірній кількості й на нього встановлюються занадто низькі ціни.

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв.

1.

- А. Корисність.**
- Б. Крива байдужості.**
- В. Норма заміщення.**
- Г. Карта байдужості.**
- Д. Набір байдужості.**
- Е. Рівновага споживача.**

1. Стан споживача, за якого він купує товари за даними цінами у такому обсязі, що витрачає весь дохід і максимізує корисність.

2. Здатність блага задовольняти потребу.

3. Крива, що відображує набори двох товарів, які мають однакову корисність.

4. Набір варіантів споживчого вибору, кожний з яких має однакову корисність.

5. Крива, що з’єднує всі точки споживчої рівноваги, при зміні цін, на карті байдужості.

6. Співвідношення, при якому одне благо може бути замінено іншим без зміни рівня корисності для споживача.

7. Сукупність кривих байдужості, кожна з яких показує різні рівні корисності.

2.

А. Незмінний ефект масштабу виробництва.

Б. Карта ізоквант.

В. Від'ємний ефект масштабу виробництва.

Г. Оптимальна лінія зростання.

Д. Позитивний ефект масштабу.

1. Сукупність ізоквант, кожна з яких вказує на максимально можливі обсяги випуску.

2. Лінія, що визначає довгостроковий шлях розширення фірми і яка проходить через точки дотику ізокост і відповідних ізоквант.

3. Ситуація, за якої ріст обсягу виробництва на фірмі відстає від росту витрат ресурсів.

4. Ситуація, за якої зростання обсягу виробництва у фірми відповідає росту витрат ресурсів.

5. Ситуація, за якої обсяг виробництва фірми зростає скоріше, ніж використані ресурси.

7. Залежність між кількістю використаних ресурсів і максимально можливим випуском продукції

3.

А. Похідний попит.

Б. Реальна відсоткова ставка.

В. Номінальна відсоткова ставка.

Г. Граничний продукт у грошовому значенні.

Д. Граничні витрати на оплату праці.

1. Ставка проценту, яка виражена в грошових одиницях по поточному курсу.

2. Процентна ставка в грошовому вираженні з поправкою на інфляцію.

3. Попит на ресурси, що залежить від попиту на продукти, які вироблені за допомогою цих ресурсів.

4. Зміна загального розміру виручки фірми, коли вона використовує додаткову одиницю змінного фактору(праці), при цьому кількість інших ресурсів є незмінною.

5. Граничний продукт праці, помножений на ціну, за якою може бути продана додаткова одиниця продукції.

IV. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді.

1. Порушити ринкову рівновагу на ринку певного товару може :

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1 і 4	якщо правильне тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 6 і 7	якщо правильне все, крім 5

1. Встановлення фіксованої ціни товару, яка вища за рівноважну.

2. Введення потоварного податку.

3. Субсидування виробника.
4. Встановлення фіксованої ціни товару, яка нижча за рівноважну.
5. Якщо попит дорівнює пропозиції.

2.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1, 2 і 3	якщо правильне тільки 1 і 2	якщо правильне тільки 2 і 3	якщо правильні всі варіанти

За яких умов діє закон спадної продуктивності фактора виробництва ?

1. Інші фактори виробництва залишаються постійними.
2. Рівень технології виробництва не змінюється.
3. Усі одиниці змінного фактору є однорідними.

3.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1, 2 і 3	якщо правильно тільки 1 і 2	якщо правильно тільки 2 і 3	якщо правильно тільки 3

Податковий тягар лягає :

4. На виробника, якщо попит є абсолютно еластичний.
5. На споживача, якщо попит є абсолютно нееластичний.
6. На виробника і споживача, якщо цінова еластичність попиту знаходиться між нулем і безкінечністю.

V. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами

1. Закон пропозиції – це

- 1 що виявляє
- 2 за інших рівних умов
- 3 пряму залежність між
- 4 обсягом виробництва
- 5 корінна властивість пропозиції
- 6 ціною товару
- 7 та

2. Виробнича функція – це

- 1 витрат ресурсів
- 2 кількості продукту
- 3 фірма
- 4 залежність
- 5 яку може
- 6 від обсягів
- 7 виробити

3. Під ціновою дискримінацією розуміють

- 1 не пов'язані з
- 2 практику встановлення

- 3 на один і той же
- 4 за умови, що
- 5 товар
- 6 різниці в цінах
- 7 витратами

VI. Графічні тестові завдання

1. Намалуйте криву байдужості та карту байдужості.
2. Намалуйте графіки граничної та загальної корисності.
3. Дайте графічний аналіз „ламаної” кривої попиту

VII. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Крива Енгеля – це графічне відображення залежності _____ споживача на будь-яке благо або групу благ від _____
2. Лінія, що відображує затрати праці та капіталу, за яких витрати виробництва залишаються незмінними має назву _____
3. Використовуючи відомі параметри скласти формулу індекса Лінда для трьох фірм.
К₁ - доля на ринку найбільшої фірми
К₂ - доля другої за розміром фірми
К₃ - доля третьої за розміром фірми

4. Запишіть формулу граничної норми трансформації, виражену через граничні витрати на виробництво відповідних товарів _____

VIII. Розв'язати задачі.

Задача 1.

Рівняння попиту: $Q_D = 9 - p$. Рівняння пропозиції: $Q_s = 2p - 6$.

Графічно й аналітично визначите рівноважні ціну й об'єм.

Визначите розміри дефіциту й надвиробництва при $p = 4$; $p = 6$.

Задача 2.

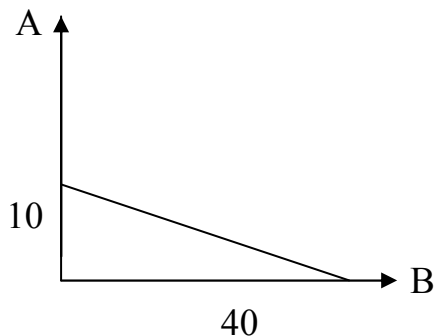
Визначите величину ринкового попиту на товар трьома методами

(табличні, графічні й аналітичним), якщо дані наступні рівняння:

$$Q_A = 6 - p; Q_B = 4 - 2p; Q_C = 3 - 3p.$$

Задача 3.

Визначите ціни товарів А и В, складіть рівняння бюджетної лінії, якщо величина доходу $I=100$ ед., а бюджетна лінія виглядає в такий спосіб:

Задача 4.

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо рівняння пропозиції: $Q_s = 3p - 4$; $p = 2$.

Задача 5.

На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці $Q_{D1} = 10 - p$, а попит другої – $Q_{D2} = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

1. Функцію попиту на освітлення околиці.
2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці

Затверджений на засіданні кафедри економічної теорії
протокол № 7 від 5 травня 2009 р.

Зав. кафедрою

Екзаменатор

Решетило В.П.

Тимофієва С.Б.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма та робоча програма навчальної дисципліни „Мікроекономіка” для студентів 2 курсу денної форми навчання напряму підготовки: 0501 (6.030504 „Економіка підприємства” та 6.030509 „Облік і аудит”).

Укладач: Світлана Борисівна Тимофієва

План 2009, поз. 479Р

Підп. до друку 20.05.09	Формат 60 x 84/1/16	Папір офісний
Друк на ризографі.	Умовн.-друк. арк. 2, 3	Обл.-вид. арк. 2,5
Замовл. №4481	Тираж 10 прим.	

61002, Харків, вул.. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ
61002, Харків, вул.. Революції, 12